

HİNDAL MİRZA

(هندال میرزا)

(ö. 958/1551)

Bâbürlü şehzadesi.

1519'da Kâbil'de doğdu. Asıl adı Ebû Nâsir Muhammed'dir. Hindal lakabını, babası Bâbü'r'ün Hindistan seferi sırasında doğmuş olması sebebiyle almıştır. Bâbü'r'ün hayatta kalan oğullarının en küçüğüdür. Annesi Orta Asya sülferlerinden Ahmed-i Câmî'nin soyundan Dildâr Begüm'dür.

Ağabeyi Hümâyün'un annesi ve Bâbü'r'ün ilk hanımı olan Mâhım Begüm'ün gözetiminde yetişti. 1530'da Bâbü'r'ün ölümü sırasında Bedaşan'da Özbekler'e karşı savaşan orduda bulunuyordu. Babasının ölümü ve Hümâyün'un tahta geçmesi üzerine Kâbil'e dönerek yeni hükümdara bağlılık arzetti; daha sonra kendisine câgîr olarak verilen Elver'e gitti. 1533'te henüz on dört yaşında iken, Gucerât Sultanı Bahadır Şah Gucerâtî ile iş birliği yaparak Hümâyün'a karşı ayaklanan Tatar Han'ın üzerine gönderildi.

Hindal, Hümâyün'un o sırada Bengal'e hâkim olan ve Doğu Hindistan'daki hâkimiyet sahasını genişletmeye çalışan Şîr Şah üzerine yürümesini (Safer 944/ Temmuz 1537) fırsat bilerek Agra'da isyan etti ve Gucerât Sultanı Bahadır Şah ile iş birliği yaptı. Sarayda bir padişah gibi hüküm sürmeye, adına hutbe okutup ferman çıkarmaya başladı. Bunun üzerine Hümâyün, Gavriyye tarikatının kurucusu Gvalyori Muhammed Gavs'ın ağabeyi Şeyh Behlûl'ü isyandan vazgeçirmek için onun yanına gönderdi. Ancak Şeyh Behlûl hiyanele suçlanarak Hindal'ın emriyle öldürüldü. Bundan çok müteessir olan Hümâyün kardeşinin üzerine yürümek istediysede o esnada Sûrîler'den Şîr Şah tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğundan anlaşma yolunu tercih etti. Fakat Hindal, Çavsa savaşında da Şîr Şah Sûr önünde zor duruma düşen Hümâyün'u yalnız bıraktı ve diğer âsi kardeşi Kâmrân ile birleşti (946/1539).

Kunduz savaşında (953/1546) gösterdiği cesaretle dolayısıyla Hindal'a Bedaşan arazisi verildi. Hindal daha sonra Doğu Afganistan'daki Cûy-i Şâhî civarında yaptığı bir keşif hareketi sırasında Kâmrân'ın adamlarının âni saldırısı sonucu öldürüldü (21 Zilkade 958 / 20 Kasım 1551)

ve geçici olarak oraya gömüldü; ardından naaşı Kâbil'e götürülerek babası Bâbü'r'ün türbesinin yanına defnedildi.

BİBLİYOGRAFYA :

Bâbü'r, *Bâbur-nâma* (trc. A. S. Beveridge), London 1922, I, 385, ayrıca bk. İndeks; Gülbeden Begüm, *The History of Humâyün: Humâyün-nâma* (trc. A. S. Beveridge), London 1902, bk. İndeks; a.e. (trc. Abdürrab Yelgar), Ankara 1987, bk. İndeks; Ebü'l-Fazl el-Allâmî, *The Akbar-nâma* (trc. H. Beveridge), Calcutta 1948, bk. İndeks; a.mlf., *Â'in-i Akbarî* (trc. Blochmann), I, 321, 448, 532; Bedâünî, *Muntakhabu-t-Ta'vârikh* (trc. G. S. A. Ranking), Delhi 1986, I, bk. İndeks; Mutemed Han, *İkbâl-nâme-i Cihângîrî*, Kalküta 1865, s. 251; Cevher Âftâbecî, *Tezkire-tü'l-vâkıfât* (trc. S. Muînü'l-hak), Karaçi 1955, bk. İndeks; Abbas Han Servânî, *Târîh-i Şîr Şâhî* (nşr. S. M. İmâmüddin), Dakka 1964; Haydar Mirza Duglat, *Târîkh-i Rashîdî* (trc. N. Elias - E. D. Ross), London 1898; Bâyezîd Beyât, *Tezkire-i Hümâyün ve Ekber*, Kalküta 1941, bk. İndeks; W. Erskine, *A History of India Under Baber and Humayun*, London 1854, bk. İndeks; Richard Burn, "Humayun", *Cambridge History of India*, Cambridge 1937, IV, 23, 27, 28, 30-38, 40-42; Ahmed Yâdgâr, *Târîh-i Selâftin-i Afâğîne*, Kalküta 1939; Bayur, *Hindistan Târîhi*, II, 45-50; Ishvari Prasad, *The Life and Times of Humayun*, Calcutta 1956, bk. İndeks; M. Beveridge, "Hindal Mirza", *IA*, V/1, s. 510; A. S. Bazmee Ansari, "Mirza Hindal", *EP* (Ing.), III, 455-456; S. Digby, "Humâyün", a.e., III, 576.



A. S. BAZMEE ANSARI

HİNDİ

(الهندي)

Ebû Abdillâh Safiyyüddin Muhammed
b. Abdirrahîm (Abdirrahmân)
b. Muhammed el-Hindî el-Urmevî
(ö. 715/1315)

Eş'arî kelâmcısı ve Şâfiî fakihî.

Rebîülâhîr 644'te (Ağustos 1246) Delhi civarında doğdu. İlk öğrenimini dedesinin yanında tamamladı ve ondan fıkıh dersleri aldı. 667 (1269) yılında Yemen'e gitti ve el-Melikü'l-Muzaffer Yûsuf b. Ömer er-Resûlî'den yakın ilgi gördü. Bir müddet burada kaldıktan sonra Mekke'ye geçip hac farızasını ifa etti. Üç ay süre ile kaldığı Mekke'de İbn Seb'in'in sohbetlerine katıldı. 671'de (1272-73) Mekke'den Mısır'a geçen Hindî, dört yıl çeşitli ilim meclislerine iştirak ettikten sonra oradan ayrılıp Antakya üzerinden Anadolu'ya gitti. On bir yıl Konya'da, beş yıl Sivas'ta ve bir yıl Kayseri'de kaldı. Özellikle Konya'da uzun süre Sirâceddin el-Urmevî'den aklî ilimleri tahsil etti. Ardından Şam'a geçerek oraya yerleşti. Bir sü-

re İbnü'l-Buhârî diye tanınan Ebü'l-Hasan Fahreddin Ali b. Ahmed'in derslerine devam ettikten sonra kendisi ders vermeye başladı. Bu arada reisülulemâ seçildi; fetva vermeye, usul, fıkıh ve kelâm okutmaya yetkili kılındı. Cevvâniyye, Devlaiyye, Ruvâhiyye, Atabekiyye ve Zâhiriyye medreselerinde kelâm ve usûl-i fıkıh dersleri okuttu. İbnü'z-Zemelkânî, Ebü'l-Abbas Necmeddin İbn Sasrâ et-Tağlibî, İbnü'l-Vekîl ve Zehebî onun yetiştirdiği talebelerden bazılarıdır. Ayrıca Zehebî ondan hadis rivayet etmiştir.

Dârüssâde'de Emîr Tinkuz ve Şam nâibi Cemâleddin el-Efrem'in huzurunda Hindî ile Takıyyüddin İbn Teymiyye, İbnü'z-Zemelkânî ve Necmeddin İbn Sasrâ arasında birçok münazara cereyan etmiştir. Bu münazaralar sonunda İbn Teymiyye Tinkuz'un emriyle hapse atıldı; başta Allah'a cihet nisbeti olmak üzere bazı görüşlerinin zararlı olduğu ilân edildi ve taraftarları görevlerinden azledildi. İbn Kesîr ve Şevkânî'ye göre ise bu tartışmalarda İbn Teymiyye belirgin bir üstünlük sağlamıştır (*el-Bidâye*, XIV, 74; *el-Bedrû't-tâli*, II, 187). Hindî'ye karşı olanlar onun Kur'an hakkındaki bilgisinin zayıf olduğunu, bir defasında A'râf sûresinin ilk âyetini "elif lâm mîm sâd" değil "el-massu" (المسى) şeklinde okuduğunu, Kur'an'ın sadece dörtte birini ezbere bildiğini ileri sürmektedirler (İbn Hacer, IV, 15; Şevkânî, II, 188). Söz konusu tartışmalara Abdullah b. Aybek ed-Devâdârî yer vermektedir (*ed-Dürü'l-fâhîr*, s. 133-135). Ömrünün son dönemlerinde sadece Zâhiriyye Medresesi'nde ders veren Hindî, ölümünden önce eserlerinin hepsini Dârü'l-hadîsi'l-Eşrefiyye'ye vakfetti. 29 Safer 715 (4 Haziran 1315) tarihinde Dimaşk'ta vefat eden Hindî'nin kabri Süfiye Mezarlığı'ndadır.

Kaynaklar, Safiyyüddin el-Hindî'nin Eş'ariyye mezhebinin iyi bilen ve görüşlerini diğer mezhepler karşısında başarıyla savunan bir kelâmcı olduğunu belirtir. İsnevî onun fakih, usulcü ve kelâmcı olduğunu, aynı zamanda zâhidliğiyle tanındığını kaydeder (*Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 534). Öğrencilerinden İbnü'z-Zemelkânî Zâhiriyye'de, Necmeddin İbn Sasrâ da Atabekiyye'de onun usulünü devam ettirmişlerdir. Kelâm ve usûl-i fıkıh sahalarında döneminde ün yapmış bir âlim olmasına rağmen eser yazmada ve hitabette zayıf olduğu nakledilir; hitabetindeki bozukluğun ise ana dili olan Hintçe'